

Notat

<i>Tittel:</i> Effekt av kvoter og kvoteordninger i 2012 og 2013	<i>Tilgjengelighet:</i> Åpen
	<i>Dato:</i> 20. januar 2014
<i>Forfatter(e)/Prosjektleder:</i> Edgar Henriksen	<i>Ant. sider og vedlegg:</i> 21
<i>Avdeling:</i> Næring og bedrift	<i>Prosjektnr.:</i> 21130 Arbeidspakke 4
<i>Oppdragsgiver:</i> Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF)	<i>Oppdragsgivers ref.:</i> FHF #900543

Dette notatet er til referansegruppen for FHF's torskeprogram. De ba om en kartlegging og vurdering av de ulike kvoteordningene som er vedtatt gjennomført i 2012 og 2013 med sikte på utjevning av det sesongbetonte landingsmønsteret av torsk og annen bunnfisk. Gjennomgangen omfatter bifangstordningen i 2012, som ble avløst av ferskfiskordningen i 2013, levendefiskbonus og bonusordning for den havgående flåten.

Innhold

1	Tidligere ordninger og nye grep for sesongutjevning	1
1.1	Avgrensning og datagrunnlag	1
1.2	Erfaring med tidligere ordninger	1
1.3	Kvoter og avsetninger til ulike ordninger 2012 og 2013	2
2	Fangst innenfor ordinære kvoter og kvoteordninger.....	4
2.1	Fangst fordelt på kvoter og tilstand ved levering.....	4
2.2	Bifangstordningen og ferskfiskordningen	4
2.2.1	Administrative utførelser med kystflåtens ordninger	6
2.3	Bonus for havfiskeflåten.....	7
2.4	Levende bonus	8
2.4.1	Forventinger til levendelagring	9
3	Regional fordeling basert på Råfisklagets soneinndeling.....	11
3.1	Oversikt over alle regioner	11
3.2	Landinger av fersk og levende torsk i Øst-Finnmark	13
3.3	Landinger av fersk og levende torsk i Vest-Finnmark	14
3.4	Landinger av fersk og levende torsk i Troms.....	15
3.5	Landinger av fersk og levende torsk i Vesterålen.....	16
3.6	Landinger av fersk og levende torsk i Lofoten og Salten.....	17
3.7	Landinger av fersk og levende torsk på Helgeland.....	18
3.8	Landinger av fersk og levende torsk i Nord-Trøndelag	18
3.9	Landinger av fersk og levende torsk i Sør-Trøndelag	19
3.10	Landinger av fersk og fryst torsk på Nordmøre.....	19
4	Oppsummering og konklusjoner	20
5	Referanser	21

1 Tidligere ordninger og nye grep for sesongutjevning

I dette kapittelet avgrenses område og problemstillinger rundt de ulike kvoteordningene som anvendes for sesongutjevning. Det begrunnes hvorfor datainnsamlingen kun gjelder Råfisklagets distrikt. Vi gjør også en gjennomgang av tidligere ordninger for å se reguleringene for 2012 og 2013 i sammenheng. Avsetninger til de ulike kvoteordningene og anvendelsen av disse er også presentert.

1.1 Avgrensning og datagrunnlag

Referansegruppen ba i møte 18. juni 2013 om en kartlegging og vurdering av de ulike kvoteordningene som et vedtatt gjennomført i 2012 og 2013 med sikte på utjevning av det sesongbetonte landingsmønsteret av torsk og annen bunnfisk. Denne kartleggingen omfatter bifangstordningen i 2012, som ble avløst av ferskfiskordningen i 2013, levendefiskbonus og bonusordning for den havgående flåten.

Ut fra tidligere undersøkelser, og erfaringer med ulike typer kvoteordninger i fiske etter norskarktisk torsk, vil landingene nesten uten unntak være innenfor Norges Råfisklags distrikt. Vi har derfor bedt om, og fått, hjelp til å framstille data for videre analyse fra Norges Råfisklag¹. Det antas at eventuelle landinger utenfor Råfisklagets distrikt vil være så små at de ikke vil påvirke beskrivelser og konklusjoner. I og med at en stor del av motivasjonen for ordningen er å stimulere til og forsyne fiskeindustrien med råstoff utenom sesong, er fiskeindustribedrifter fra Øst-Finnmark til Vesterålen intervjuet om sin oppfatning av de ulike ordningene virker etter sin hensikt.

1.2 Erfaring med tidligere ordninger

Bifangstordningen som ble avløst av ferskfiskordningen for kystflåten i 2013, etterfølger tidligere ordninger for sesongutjevning. Tidligere (1984–1991) var ordningene i første rekke knyttet til å sikre fiskeindustrien trålråstoff på høsten. Dette kom i første rekke industrien i Finnmark til gode, men hadde også en viss betydning for industrien i resten av Råfisklagets distrikt. Vilårene for ordningene ble definert i den årlige trålforskriften og kvantum avsatt ble øket fra 2–8 tusen tonn fra 1984 til 1989 for så å bli redusert til 4 tusen tonn i 1991. Bare i 1989 ble det satt som vilkår at landingene skulle være ferske (Hermansen & Dreyer, 2007: Kapittel 3).

Fram til 2004 var det årvisse avsetninger av torsk til bifangst (Hermansen, 2010). Fra 2004 til 2007 ble det ikke gjort slike avsetninger, mens det i årene 2006 og 2007 ble forsøkt en distriktskvoteordning. Begrunnelsen for, og spesielt administreringen av, distriktskvoteordningen skiller seg fra de andre ordningene. Hensikten med ordningen var å sikre sysselsetting i særlig utsatte områder, og det ble gjort avsetninger (3 %) i kvotene for torsketrål og konvensjonelle fartøy mellom 15 og 28 meter. (Hermansen & Dreyer, 2007). Kvote ble fordelt ut fra fiskeriavhengighet og en distriktsindeks og kun regioner i de tre nordligste fylkene kom i betraktning. Fordelingen på områder skjedde etter fylkeskommunal prioritering. Fordeling på fartøy ble gjort av Fiskeridirektoratet ved loddtrekning og fartøyene var forpliktet til landinger innenfor bestemte områder. Hermansen og Dreyer (2008) evaluerte distriktskvoteordningen etter at man hadde høstet erfaringer i 2006 og

¹ En takk til Stein Pedersen for god service med å skaffe tall, og til Charles Aas for nyttige innspill til tolkning av data.

2007, og konkluderte med at effekten av ordningen var relativt liten, samt at man kunne oppnådd samme effekt av langt mindre kontroversielle og mindre administrasjonskrevende virkemiddel. Fra 2008 ble det på nytt gjort avsetninger av torsk til bifangstordning. På grunn av at torskens tilgjengelighet og varierende vær, er det vanskelig å sammenligne mellom år. En evaluering av bifangstordninga i 2008 konkluderer imidlertid med at virkingen av distriktskvoteordningen og den langt mindre byråkratiske bifangstordningen, når det gjelder fiske om høsten og regional fordeling, var om lag den samme (Hermansen, 2010). I følge samme evaluering gav ordningene heller ikke vesentlige forskjellige effekter når det gjelder fiske på høsten sammenlignet med perioden 2004–2005, uten virkemidler.

Gjennomgangen viser at det er en 30-årig forvaltningstradisjon å gjøre kvoteavsetninger for å få til sesongutjevning av hensyn til fiskeindustrien, spesielt i Finnmark. Utnyttelse av restkvoter på sei og hyse har også vært brukt som argument for å sette av torsk til andre halvår. Det har imidlertid vært en utvikling fra at ordningene gjaldt bare trålere, via trålere til konvensjonelle havfiskefartøy, til at ordningen også har omfattet til og md åpen gruppe i kystflåten. Den siste utviklingen er at det for 2014 ikke er foretatt avsetninger til bonusordning for trålere og konvensjonelle havfiskefartøy, mens ordningene fortsatt gjelder for kystflåten.

1.3 Kvoter og avsetninger til ulike ordninger 2012 og 2013

Tabell 1 viser totalkvoten av norsk arktisk torsk og kysttorsk og fordeling mellom Russland, Norge og tredjeland i 2012 og 2013.

Tabell 1 *Fordeling av totalkvoten for torsk nord for 62°N mellom land. Mengder i tonn rund vekt (Kilde: Fiskeridirektoratet)*

	2012	2013
Norge	339.857	446.740
Russland	327.857	434.740
Tredjeland	104.286	139.520
TAC inkl. norsk kysttorsk	772.000	1.021.000

Tabell 2 viser fordelinger mellom konvensjonell og trål og avsetninger av ordinære kvoter og til kvoteordninger. Avsetningene til bonus for levendefangst er tatt fra totalkvoten. Avsetninger til bifangst- og ferskfiskordningen for kystflåten er tatt fra kvoten avsatt til lukket og åpen gruppe og i havfiskeflåten er kvotene til bonusordning tatt fra henholdsvis konvensjonelle havfiskefartøy og trål.

Tabell 2 Fordeling av norsk torskekvote på gruppekvoter og avsetninger til levendebonus, bifangst- og ferskfiskordning for åpen og lukket gruppe i kystflåten samt bonusordning for havgående flåte. Mengder i tonn rund vekt. (Kilde: Fiskeridirektoratet)

GRUPPEKVOTER			KONVENSJONELLE GRUPPEKVOTER			BONUS HAVGÅENDE		
	2012	2013		2012	2013		2012	2013
Trål	112.166	148.348	Konv. havfiskefartøy	29.172	40.783	Konv.hav	600	750
Konvensjonelle	227.730	305.392	Lukket gruppe	163.356	214.828	Trål	2.422	2.750
Bonus levendefangst	300	1.000	Åpen gruppe	19.613	28.280			
			Bifangst/ferskfiskordning	15.589	21.501			
Disp. norsk kvote	340.196	454.740	Konvensjonelle	227.730	305.392	Sum	3.052	3.500

Tabell 3 Avsetninger av torsk nord for 62°N til de ulike kvoteordningene og fangst i Råfisklagets distrikt. Kilder: Fiskeridirektoratet og Norges Råfisklag.

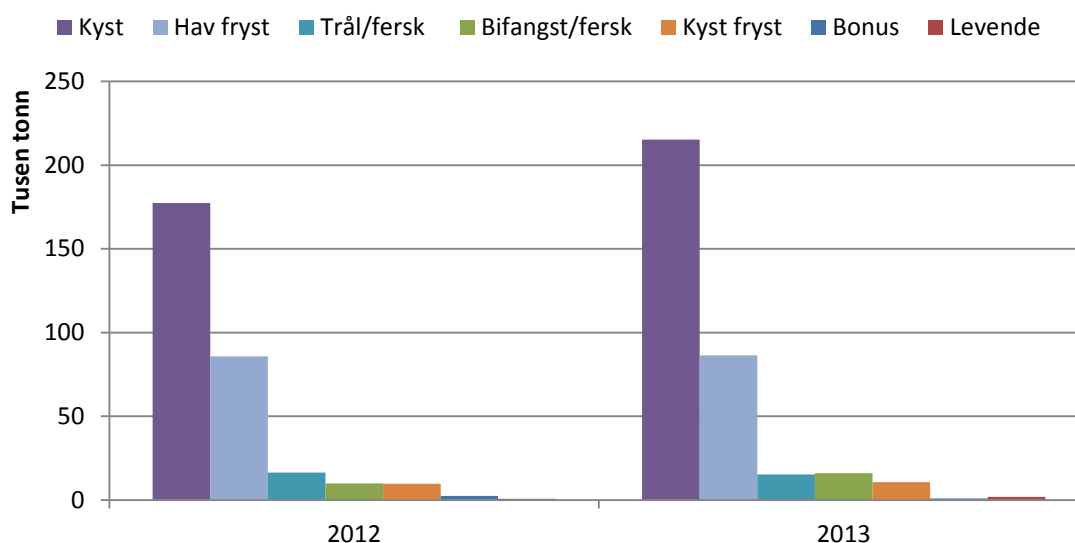
År	2012			2013		
	Avsatt	Anvendt	Differanse	Avsatt	Anvendt	Differanse
Bifangst/fersk	15.589	9.885	5.704	21.501	15.442	6.059
Bonus havgående	3.052	2.457	586	3.500	1.692	1.808
Levende	300	164	136	1.000	795	205

Som det framgår av Tabell 3 stod det ved utgangen av 2012 betydelige andeler igjen på kvotene avsatt til de ulike ordningene. På grunn av omfordeling i favør av den havgående flåtene på slutten av året ble praktisk talt hele kvoten (99,7 %) likevel tatt. Også på slutten av 2013 ble kvoter omfordelt og i henhold foreløpig statistikk ble 99,2 % av den norske torskekvoten tatt.

2 Fangst innenfor ordinære kvoter og kvoteordninger

I dette kapittelet vil landingene i Norges Råfisklags distrikt i 2012 og til utgangen av uke 47 i 2013 bli presentert. Etter uke 47 i 2013 var landingene fra kystflåten 6 tusen tonn fersk og fryst torsk hvor fartøy under 15 m tok i overkant av 3 tusen tonn. Disse landingene skjedde til tross for at dårlig tilgjengelighet av torsk på bankene utenfor Lofoten, Vesterålen og lange perioder med dårlig vær. I Troms var det et godt fiske etter torsk som beitet på sild. Fikset ble noe hemmet av at fartøy lengre enn 15 meter ikke kunne fiske innenfor grunnlinja (Aas, pers med).

2.1 Fangst fordelt på kvoter og tilstand ved levering

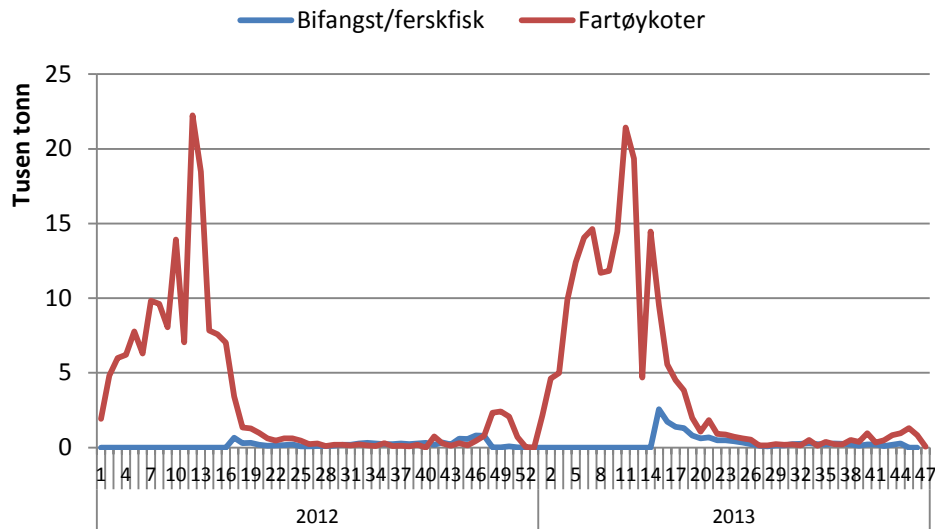
Figur 1 Landinger av torsk i rund vekt i 2012 og til og med uke 47 i 2013 i Norges Råfisklags distrikt. Kyst omfatter landinger fra åpen gruppe og Gruppe I, Hav fryst omfatter trål og konvensjonelle havfiskefartøy, Bifangst /fersk omfatter bifangstordningen i 2012 og ferskfiskordningen i 2013, bonus omfatter trålerne og havfiskefartøyenes bonuskvoter.

Figur 1 viser fordeling av landingene på kvoteordninger og tilstand ved levering. Fritt fiske for kystfiskeflåten på slutten av året gjorde det imidlertid mulig for større fartøy i Gruppe I, utstyrt for ombordfrysing, å utnytte sin kapasitet. Sammen med overføring av restkvoter på torsk fra kystgruppen til havfiskeflåten gjør dette at de største endringene mot slutten av 2013 kommer i fryste landinger fra både hav og kystflåte.

2.2 Bifangstordningen og ferskfiskordningen

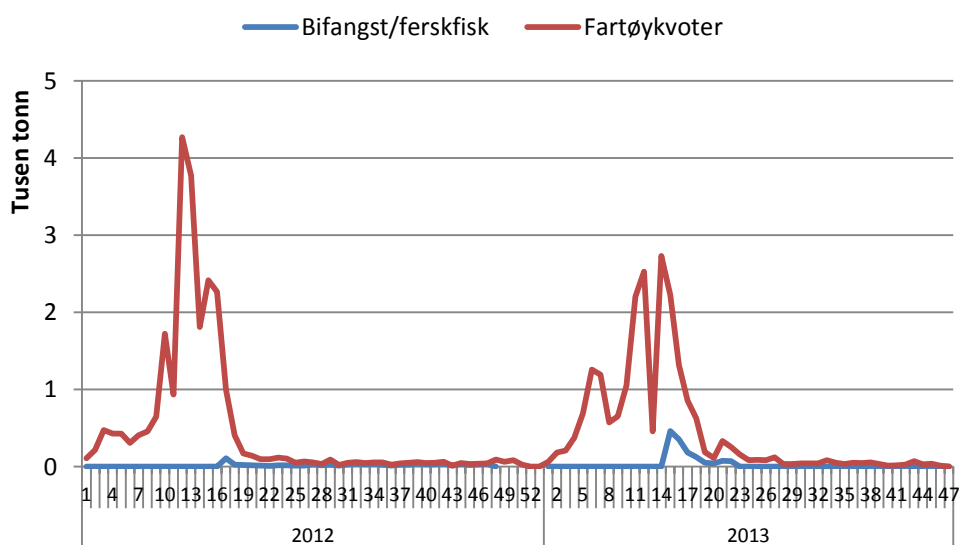
Bifangstordninga ble reetablert i 2008 og varte til 2012. Ordninga ble etablert for å stimulere til økte landinger om høsten, samt bedre utnyttelse av kvotene på andre arter som hyse og sei. Ordningen har underveis blitt utvidet med tanke på omfang, oppstartdato, tillatt mengde torsk og mulighet til å kombinere ordningen med fiske av egen gjenstående kvote. I hovedsak har ordningen vært rettet mot hele kystflåten med unntak av et år da ordningen ble forbeholdt fartøy under 21 meter hjemmelslengde. Den har bare omfattet landing av fersk fisk. Ordningen ble videreført for 2013, men endret navn til ferskfiskordningen. Bakgrunnen for dette var å synliggjøre hovedintensjonen med

ordningen, som er å sikre landinger av fersk fisk utenom hovedsesongen i torskfisket (St.meld 22, 2012–2013). Kombinasjon av ordningen med fiske av egen kvote kom i 2012. Før 2012 var forutsetning for å benytte bifangstordningen at egen kvote var oppfisket. Ordningen videreføres også i 2014.

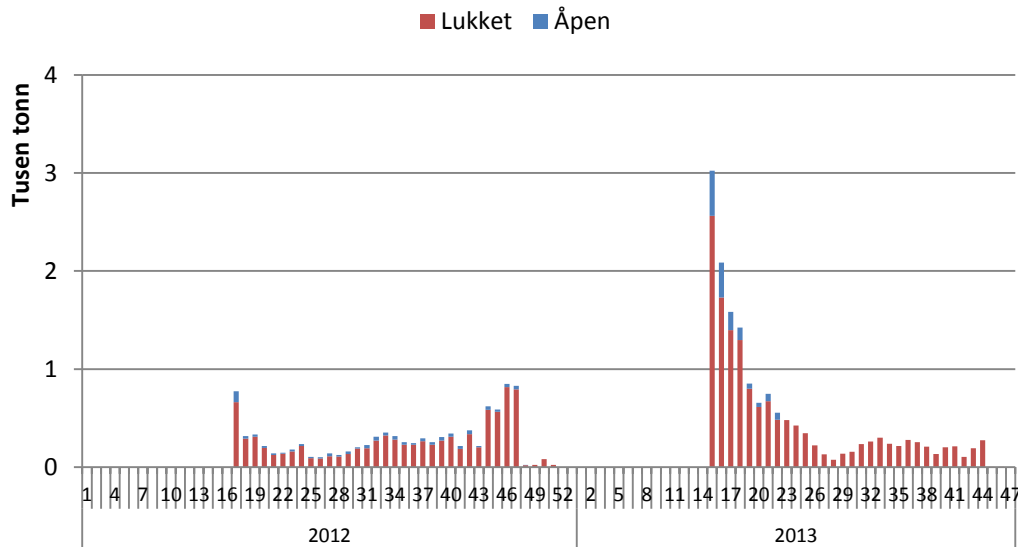

Figur 2 Ukentlige landinger av torsk i Norges Råfisklags distrikt i lukket gruppe i kystflåten fordelt på fartøykvoter og bifangstordningen i 2012 og ferskfiskordningen i 2013. Rund vekt.

Figur 2 og Figur 3 viser ukentlige landinger i Råfisklagets distrikt i henholdsvis lukket og åpen gruppe fordelt på fartøykvoter og bifangstordning/ferskfiskordning. Figurene viser at når hele Råfisklagets distrikt sees under ett så bidrar ikke ordningene til en vesentlig endring av sesongmønsteret i kystflåtens fiske etter torsk. Dette sammenfaller med tidligere undersøkelser (Hermansen, 2010). Både i 2012 og i 2013 ble det åpnet for fritt fiske senhøstes og ved fritt fiske mister ordningen sin effekt. Høsten 2012 medførte dette markert økning av landingene for lukket gruppe.

Figur 3 Ukentlige landinger av torsk i Norges Råfisklags distrikt i åpen gruppe i kystflåten fordelt på fartøykvoter og bifangstordningen i 2012 og ferskfiskordningen i 2013. Rund vekt.

Figur 4 Ukentlige landinger av torsk i Norges Råfisklags distrikt innenfor bifangstordningen i 2012 og ferskfiskordningen i 2013 fordelt på åpen og lukket gruppe.

Figur 4 viser kun de ukentlige landingene innenfor bifangstordning/ferskfiskordning i lukket og åpen gruppe. Det er langt større forskjeller i anvendelsen av ordningene mellom 2012 og 2013 enn hva økningen i kvoter tilsier. I henhold til Råfisklaget (Aas, pers med) er forklaringen at mange ikke oppfattet at det var mulig å benytte bifangstordningen før egen kvote var fisket i 2012, men at dette ble oppfattet og gjennomført i 2013. Dette er spesielt påfallende ved oppstart av ferskfiskordningen i 2013. I underkant av 1/5 av fangsten innenfor ordningen ble tatt første uka (uke 15).

2.2.1 Administrative utforinger med kystflåtens ordringer

Før 2012 var forutsetningen at egen kvote var tatt før det var anledning til å delta i bifangstordningen. Ordningen utviklet seg fra å gjelde hver enkelt fangst, til å tillate bifangstavregning etter gjeldende sats innenfor en uke. Dette øket ordningens fleksibilitet og attraktivitet fordi det er enklere å holde seg innenfor grensene i løpet av uka, enn på en enkelt fangst. Det førte imidlertid til at både fisker selv og Norges Råfisklag måtte bruke tid og ressurser på «bifangstregnskapet».

Endringen av praktiseringen av bifangstordningen kom i 2012. Den ble også gjort gjeldene for ferskfiskordningen. Endringen kom for å motivere til å avsette mer av fartøykvoten til fiske utenom sesong. Etter nyordningen kan fartøyet, innenfor en uke, først beregne andel torsk på bifangst/ferskfiskordningen, etter gjeldende sats, før resterende torsk belastes fartøykvoten. Før ordningen ble innført gav torskeinnblanding over tillatt bifangstandel inndragning av fangstverdi. Den nye praksisen har økt fleksibiliteten ytterligere, men har også komplisert «bifangstregnskapet» betydelig. Skipper må i tillegg til å holde rede på bifangsten også holde rede på gjenstående kvote. For mange fiskere framstår dette som så komplisert at man må ha hyppig hjelp fra Råfisklaget. Figur 5 viser et skjermbilde for et gitt fartøy som benyttet seg av ordningen i 2013. Dette er en tjeneste som Råfisklaget tilbyr fartøy som leverer i deres distrikt. Til tross for denne tjenesten anslår Råfisklaget at det går 1,5 -2 årsverk for å holde ordningen operativ.

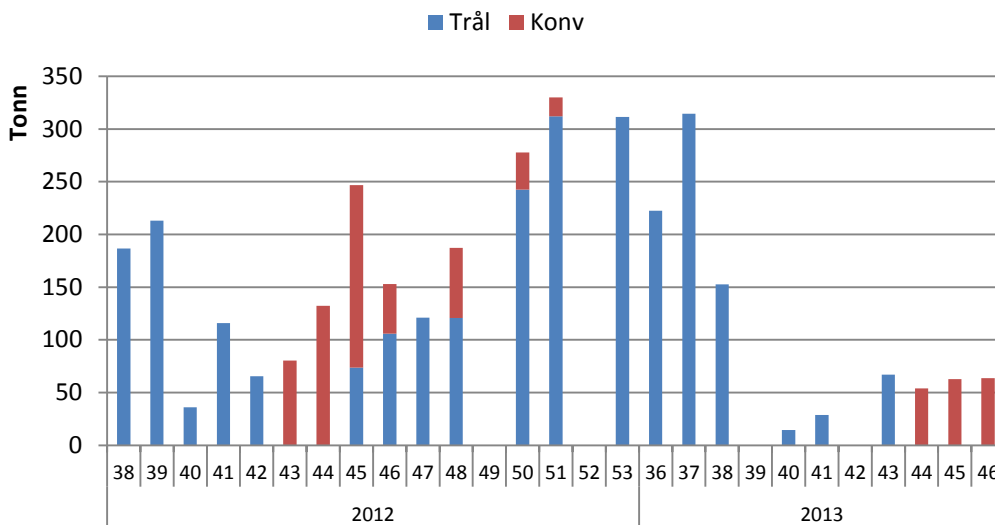
Bifangstfiske uker

År	Reg.merke	Uke	Totalt	Torsk	Fersk ialt	Fersk torsk	Andel torsk (fersk)	Kvantum til bifangst	Kvantum til kvote	Restkvote etter uken	Ant. sedler
2013		15	98 792,8	96 873,0	98 792,8	96 873,0	98,0	19 758,5	77 114,5	137 662	4
		16	26 260,5	26 260,5	26 260,5	26 260,5	100,0	5 252,1	21 008,4	116 654	2
		17	40 123,5	40 123,5	40 123,5	40 123,5	100,0	8 024,7	32 098,8	84 555	4
		18	78 664,6	78 517,5	78 664,6	78 517,5	99,8	15 732,9	62 784,6	21 771	6
		19	44 547,7	21 147,0	44 547,7	21 147,0	47,4	8 909,5	12 237,5	9 533	5
		20	14 925,2	2 419,5	14 925,2	2 419,5	16,2	2 419,5	0,0	9 533	2
		23	45 320,7	26 982,0	45 320,7	26 982,0	59,5	9 064,1	17 917,9	24 735	3
		24	27 718,2	22 768,5	27 718,2	22 768,5	82,1	5 543,6	17 224,9	7 510	2
		25	35 396,3	13 476,8	35 396,3	13 476,8	38,0	7 079,2	6 397,6	1 113	3
		26	5 023,0	2 107,5	5 023,0	2 107,5	41,9	1 004,6	1 102,9	10	2
		28	62 665,5	14 250,0	62 665,5	14 250,0	22,7	14 250,0	0,0	10	3
		29	93 242,5	29 550,0	93 242,5	29 550,0	31,6	27 972,7	1 577,3	0	5
		40	19 232,4	11 259,0	19 232,4	11 259,0	58,5	5 769,7	5 489,3	125 453	2
		41	18 027,9	13 537,7	18 027,9	13 537,7	75,0	5 408,3	8 129,4	117 324	2
		42	24 227,5	2 197,5	24 227,5	2 197,5	9,0	2 197,5	0,0	282 934	1
		43	25 654,8	5 211,0	25 654,8	5 211,0	20,3	5 211,0	0,0	282 934	2
		44	9 884,1	7 464,7	9 884,1	7 464,7	75,5	2 965,2	4 499,5	278 434	2

Kvotear 2013

Figur 5 Norges Råfisklags oversikt over ett gitt fartøy i Gruppe I som deltok i ferskfiskordningen i 2013. Gjengitt med tillatelse fra Råfisklaget.

2.3 Bonus for havfiskeflåten

Figur 6 Ukentlige landinger av torsk i Norges Råfisklags distrikt innenfor bonusordningen til havfiskeflåten fordelt på trål og konvensjonell. Rund vekt.

I 2012 ble det gjennomført en ordning med kvotebonus for torskfiske om høsten. Ordningen ble innrettet mot torsketrålere og konvensjonelle havfiskefartøy, og innebar et kvotetillegg for fartøy som leverte fersk torsk gjort gjeldende fra begynnelsen av september. Som for bifangstordningen er inndekningen gjort i form av en egen avsetning innenfor de respektive gruppekvote. Etter vurdering i departementet ble ordningen vurdert høsten 2012 og videreført for 2013. Den er imidlertid ikke forlenget for 2014.

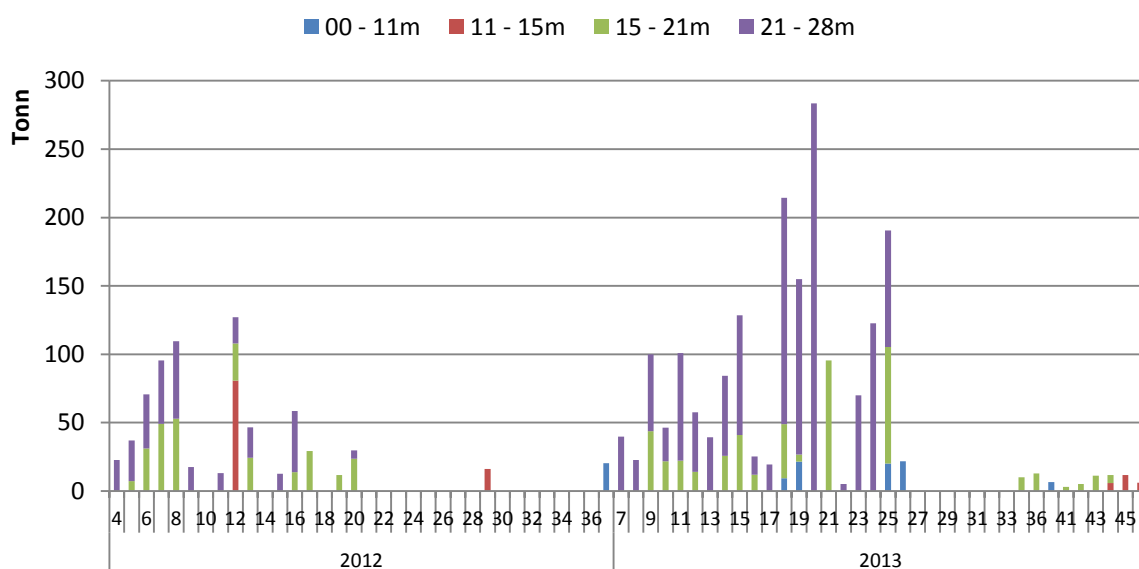
Som det framgår av Tabell 3 ble ikke bonus benyttet fullt i noen av årene, og i 2013 ble i underkant av halvparten av avsetningen benyttet. Dette har også sammenheng med at det ble gitt to kvotetillegg til den konvensjonelle havfiskeflåten og trålerflåten gjeldende fra henholdsvis 29. november og 9. desember. For konvensjonell havfiskeflåte var tilleggene til sammen på 49 tonn per kvotefaktor og for trålerne 186 tonn per kvotefaktor. Årsaken var gjenstående kvoter i kystgruppa som ble refordelt til fordel for havfiskeflåten.

2.4 Levende bonus

Fra 2008 ble det innført en ordning med kvotebonus for fartøy som leverer levende fangst for videre lagring. Ved slike leveranser belastes fartøyets kvote bare med 50 prosent av fangsten. Samtidig ble tidsperioden for lovlig mellomlagring utvidet. Etter dagens regler kan torsk gå i merd i fire uker før den må tilbys fôr. Deretter kan torsk lagres i ytterligere åtte uker med vedlikeholdsforing før den eventuelt slaktes eller overføres til et fôringsregime.

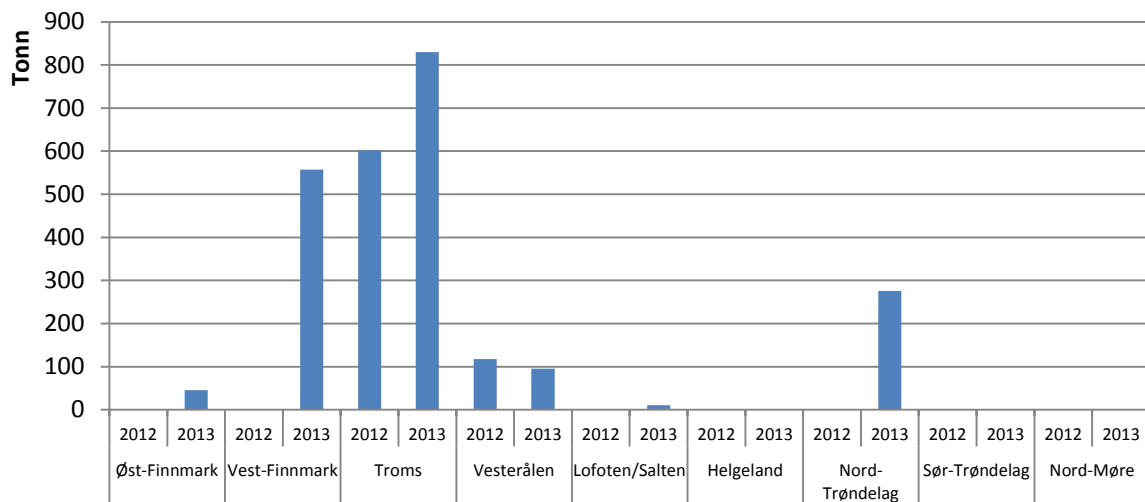
Forutsetningen for at fartøy skal kunne gjøre seg nytte av levende bonus er at er det godkjent og formelt melder til vedkommende salgslag at man starter levendefiske. Krav til godkjenning er knyttet til utrustning og vanngjennomstrømming. I praksis gjør kravene at ordningen ikke er tilgjengelig for mindre kystfartøy som fisker med ruser og teiner, men for snurrevadfartøy over en viss størrelse.

I henholdt til «Sjømatmeldinga» (St.meld 22, 2012–2013) har lagring av levende fisk og fangstbasert akvakultur et betydelig potensial, både med tanke på sesongutjevning og kvalitet. Departementet vil derfor gå gjennom regelverket på dette området og se på levendelagring og fangstbasert akvakultur i sammenheng. Ambisjonen er å øke omfanget av levendelagring og fangstbasert akvakultur. Fra 2013 til 2014 er avsetningen til kvotebonus for levendelagring økt fra 1.000 til 4.000 tonn (se for øvrig Tabell 2).

Figur 7 Ukentlige landinger av levende torsk i Norges Råfisklags distrikt fordelt på fartøystørrelse. Rund vekt

Figur 7 viser landinger av levende fangst fordelt på fartøygrupper og uker. Med unntak av gruppen 11–15 meter er det økning fra 2012 til 2013, og «sesongen» er også betydelig mer utstrakt fra 2012 til 2013. Snurrevad er viktigste redskap, men i de miste fartøygruppene anvendes også ruser.

Figur 8 Fordeling av landinger av levende torsk på regioner i Norges Råfisklags Distrikt. Rund vekt.

Figur 8 viser den regionale fordelingen av landinger av levende torsk. Det er aktører i Troms som har vært dominerende i 2012 og 2013. Tidligere var ordningen mest anvendt i Finnmark og interessen der er i ferd med å ta seg opp igjen. Landingene i Nord-Trøndelag er fra fangster tatt i Lofoten under vinterfisket, levendelagret på Helgelandskysten og fraktet videre til Nord-Trøndelag for slakting.

2.4.1 Forventinger til levendelagring

Intervju av fiskeindustriledere i forbindelse med deres syn på de ulike kvoteordningene avdekket langt større ambisjoner om levendelagring i 2014 enn det som har vært tilfelle de foregående årene. Dette gjaldt både aktører som tidligere hadde hatt erfaringer med å kjøpe og lagre levende torsk så vel som nye aktører. Signalene var at man primært ønsket lagring innenfor 12-ukers-regelverket. Kostnader og risiko forbundet med lagring ut over denne perioden ble vurdert å være for store.

Vesterålen Fiskeripark arrangerte en FoU-samling som omhandlet levendefangst i Svolvær 17.-18. desember 2013. Her ble det signalisert stor interesse for levendefangst av torsk både fra fiskere og fiskekjøpere samtidig som flaskehalsen ble diskutert for å kunne realisere potensialet i ordningen (Henriksen 2013):

1. Det er behov for å øke mottakskapiteten og samtidig profesjonalisere mottakstjenesten, akklimatisering og mellomlagring i påvente av videre frakt til kjøper. Ideen med «torskehotell» ble presentert og fikk stor oppslutning
2. Interesserte fiskerne som deltok gav klare signaler om at kvotebonus for levendefangst var et nødvendig incentiv for å prioritere å lande levende foran død fisk. Årsakene er økte investeringer, redusert fangstkapasitet og høyere drivstofforbruk. Det ble også gitt signaler om at bonusordningen bør ligge fast noen år framover. Grunnen til dette er sikkerhet for investeringer og at det kan bygges opp varig infrastruktur og marked.

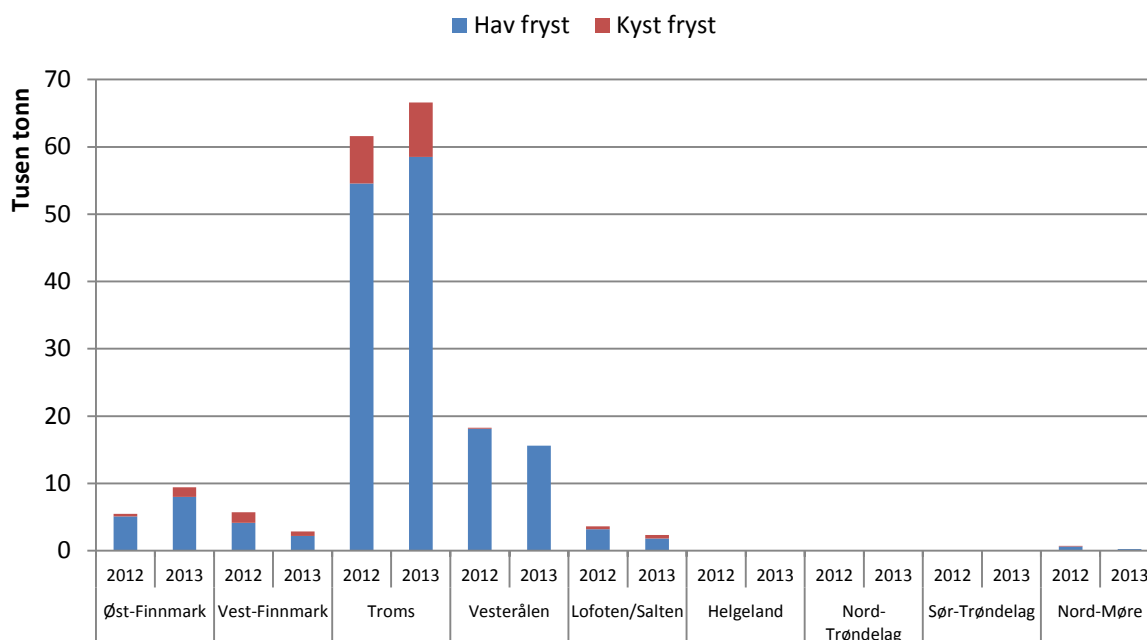
3. Dagens regelverk kombinert med høye kostnader på fôr gjør at den økonomiske risikoen i å fore på torskene ikke står i forhold til gevinstpotensialet. En tilpasning av «Nytektforskriften» til det faktum at villfanget og lagret torsk ikke kan sies å representere en fare for genetisk forurensning, ble sett på som et nødvendig tiltak.

3 Regional fordeling basert på Råfisklagets soneinndeling

Her gis det en regional oversikt over landingene fordelt på uker og på kvotetyper. Siden kvoteordningen har som formål å sørge for å strekke sesongen for ferske leveranser vil dette få mest oppmerksomhet. I oversikten over regional fordeling av torskelandinger i Norges Råfisklags distrikt tas fryste landinger (Figur 10) inn for å gi en oversikt over fordeling og proporsjonene regionene i mellom. Når det gjelder hver enkelt region presenteres ferske landinger fordelt på landingsuke og kvotekategori. Under beskrivelse av hver region tas også inn de tilbakemeldingene vi har fått fra fiskeindustrien når det gjelder deres oppfatning av betydningen av de kvoteordningene.

I Figurene omfatter kategorien «Kyst» landinger fra åpen gruppe og lukket gruppe, kategorien «Bifangst/fersk» omfatter bifangstordningen i 2012 og ferskfiskordningen i 2013 og kategorien «Bonus» omfatter trålernes og konvensjonelle havfiskefartøyers bonuskvoter.

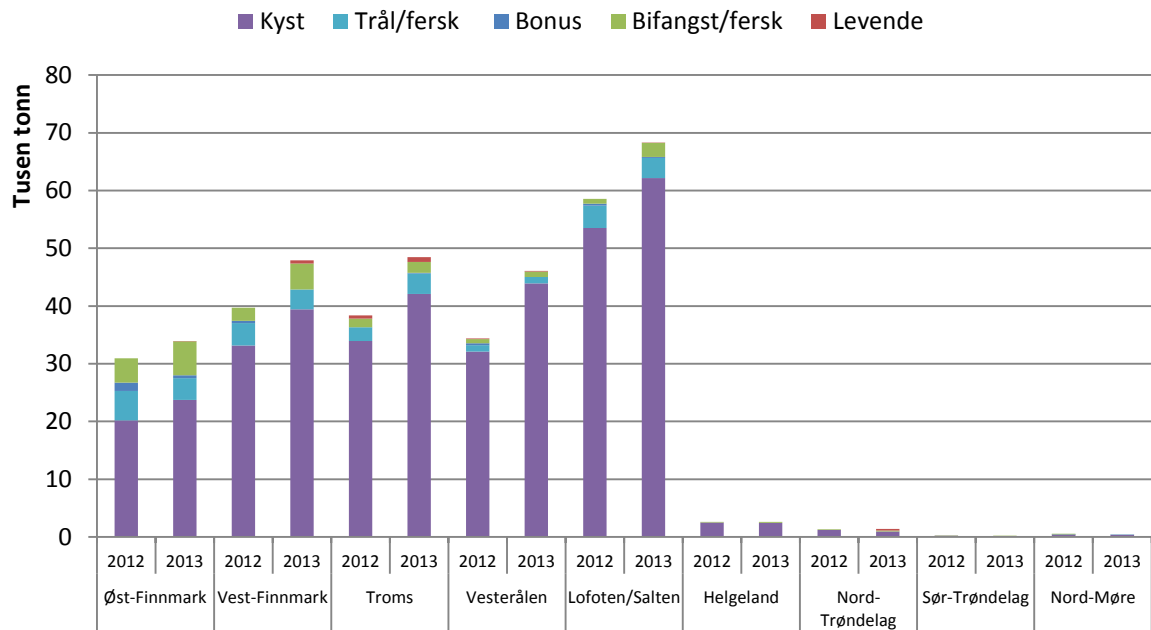
3.1 Oversikt over alle regioner

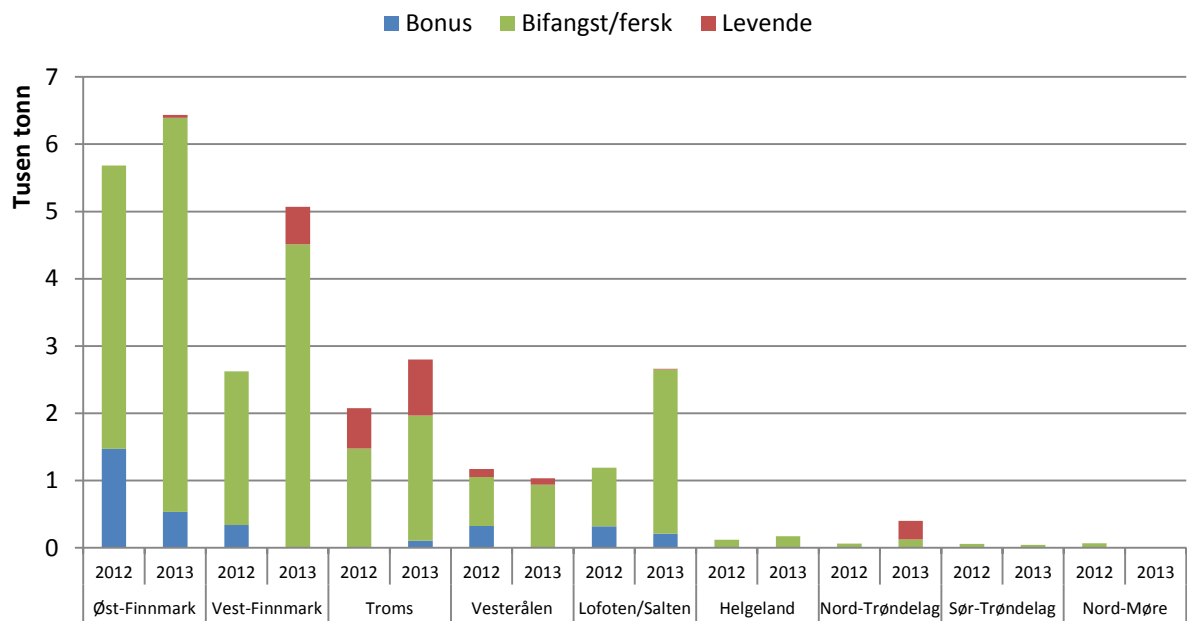
Figur 9 Landinger av fryst torsk i rund vekt i 2012 og til og med uke 47 i 2013 fordelt soner på (regioner) i Norges Råfisklags distrikt. Havfryst omfatter trål og konvensjonelle havfiskefartøy.

Figur 9 og Figur 10 illustrer tydelig hovedtyngden av torskelandingene i Norges Råfisklags distrikt skjer fra Lofoten/Salten og nordover også i 2012 og 2013. Hovedtyngden av fryst torsk landes i Troms og Vesterålen. Når det gjelder landinger av fersk torsk (Figur 10) er landingen i fra kystflåten dominerende. Størst mengde landes i Lofoten/Salten og landinger av fersk torsk er jevnere fordelt mellom regioner fra Lofoten/Salten og nordover, enn landinger av fryst torsk.

Detaljer i kvoteordningene vises i Figur 11. Det er i Finnmark og spesielt Øst-Finnmark at ordningene har størst effekt. Dette har i stor grad sammenheng med at ordningene er virksomme i perioder når torsk er mest tilgjengelig utenfor Finnmarkskysten og lite tilgjengelig fra Troms og sørover, med unntak av de første ukene bifangst-/ferskfiskordningen var virksomme i 2012 og 2013.

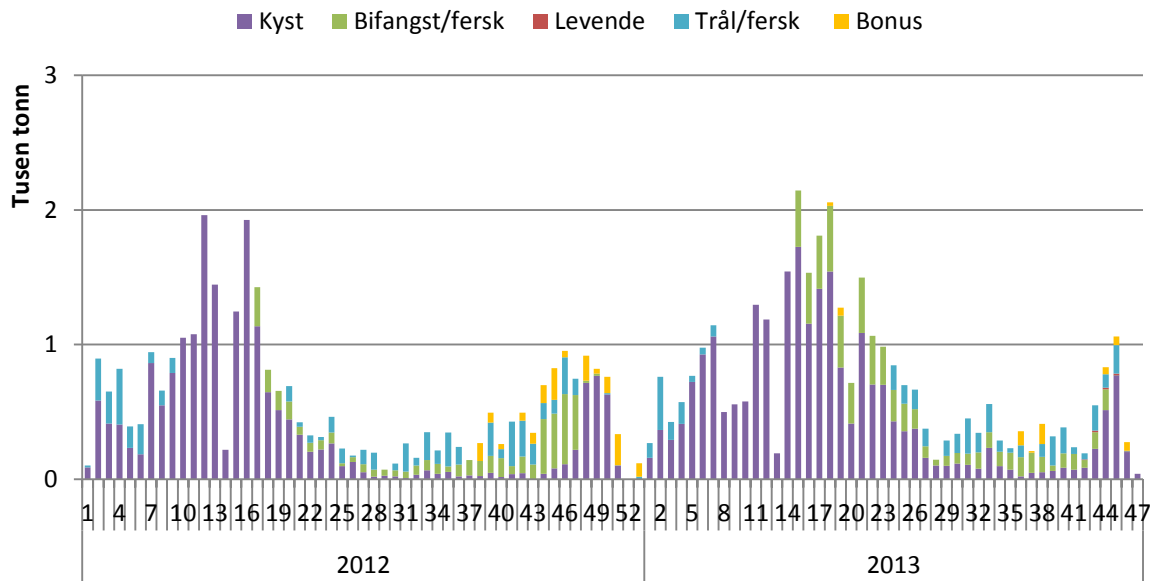

Figur 10 Landinger av fersk torsk i rund vekt i 2012 og til og med uke 47 i 2013 fordelt på soner (regioner) i Norges Råfisklags distrikt.

Figur 11 Landinger av fersk torsk i rund vekt i 2012 og til og med uke 47 i 2013 fordelt soner på (regioner) i Norges Råfisklags distrikt.

3.2 Landinger av fersk og levende torsk i Øst-Finnmark

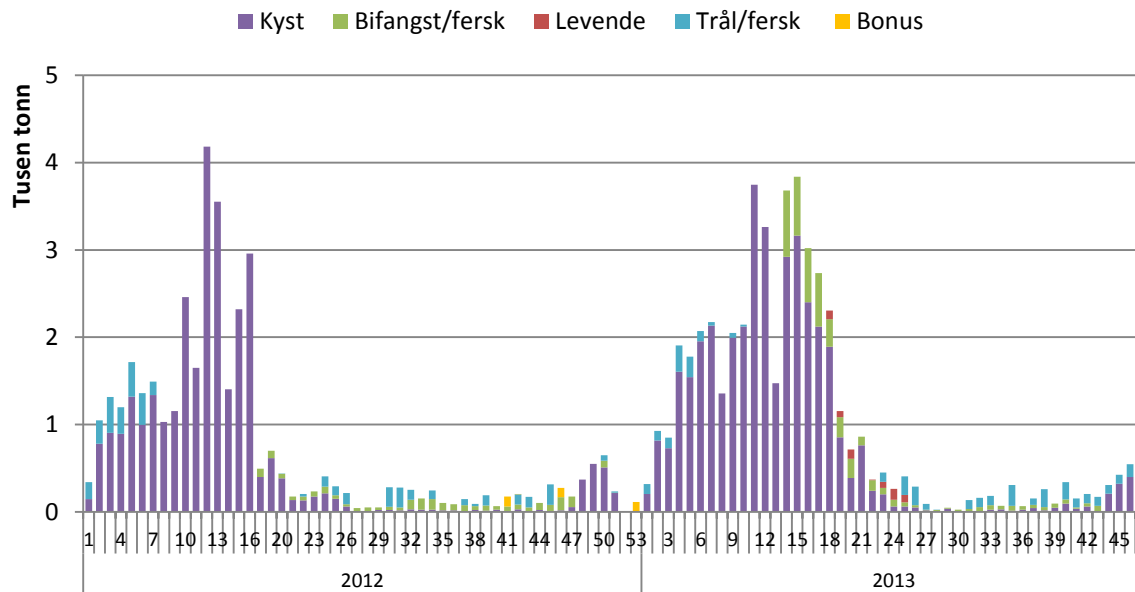
Figur 12 Ukentlige landinger av fersk torsk i rund vekt i 2012 og til og med uke 47 i 2013 i Øst-Finnmark (sone 1).

Landingsmønsteret av fersk torsk i Øst-Finnmark i 2012 og 2013 (Figur 12) skiller seg vesentlig ut fra landingsmønsteret i øvrige regioner. Det som særpreger landingene i Øst-Finnmark, selv sammenlignet med Vest-Finnmark, er jevnheten i fordeling av landingene over året. I første halvår skjer landinger på kystflåtens ordinære kvoter, mens landingene på de ulike kvoteordningene dominerer på høsten inntil fisket for kystflåten ble sluppet fritt. Ferske landinger fra havfiskeflåten (fersk trålfisk og bonusordning) var også betydelige utover høsten. Levende landinger var fraværende i 2012 og svært begrensede i 2013.

Det er foretatt intervju med fire forskjellige industriaktører med anlegg, eller samarbeidsavtaler med anlegg, i Øst-Finnmark. Tre har også anlegg i andre deler av landet. Industriaktørene er unisone i at kvoteordningene, og da spesielt bifangst/ferskfiskordningen, treffer forholdene i Øst-Finnmark best. Det ble også hevdet at ordningen nærmest er en forutsetning for å drive produksjon av fersk filet. Særlig senhøsten treffer ordningene. For det første er aktørene i stand til å være i markedet med produkter i perioder når tilbudet er lavt og prisene relativt gode, og for det andre er kvaliteten på råstoffet meget bra. Årsakene er at fisken er i god kondisjon og at landingene fra kystflåten i hovedsak består av line og snurrevadfanger. På høsten fraktes også fisk med bil fra Øst-Finnmark til produksjonsanlegg i andre regioner.

En av bieffektene av bonusordningen for havfiskeflåten var at det ble knyttet kontakt mellom anlegg og autolinefartøy. Dette medførte landinger av fersk torsk vinteren 2013 til industrien i regionen. Resten av fangsten ble levert fryst.

3.3 Landinger av fersk og levende torsk i Vest-Finnmark

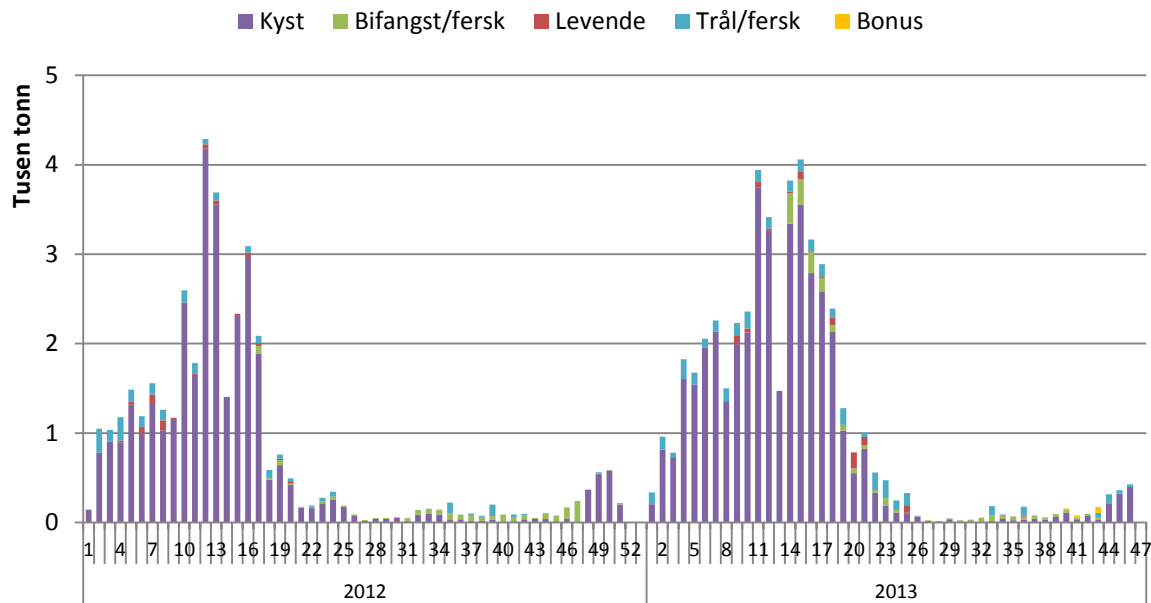

Figur 13: Ukentlige landinger av fersk torsk i rund vekt i 2012 og til og med uke 47 i 2013 i Vest-Finnmark (sone 2).

Landingsmønsteret av fersk torsk i Vest-Finnmark i 2012 og 2013 (Figur 13) er preget av sesongtoppen på vinter/vår. I første halvår skjedde landinger på kystflåtens ordinære kvoter, mens landingene på de ulike kvoteordningene dominerer på høsten inntil fisket for kystflåten ble sluppet fritt. Innslaget av ferske leveranser fra trålflåten og bonusordning er langt mindre framtrepende enn i Øst-Finnmark. Landinger av levende torsk var også fraværende i Vest-Finnmark i 2012, men tok seg opp i 2013.

Tre forskjellige industriaktører med anlegg i Vest-Finnmark er intervjuet. Det ble framhevet at forutsetningen for at industrien skal ha nytte av bifangst/ferskfiskordningen er at det finnes et tilstrekkelig antall fartøy som er i stand til å gjøre seg nytte av ordningen på høsten. Torsk er tilgjengelig, men ikke kystnært. Relativt liten deltakelse kommer av at mange fartøy, store nok til å gå til havs, har lagt om fra line til garn. Det ble også framholdt som forklaring på manglende interesse at gruppen på 15–21m er svært viktig for leveranser på høsten. Denne er sterkt redusert i antall. Konvensjonelle aktører uttrykte ikke det store behovet for landinger på høsten. Interessen for bonusordningen for havfiskeflåten er også mindre enn i Øst-Finnmark.

3.4 Landinger av fersk og levende torsk i Troms

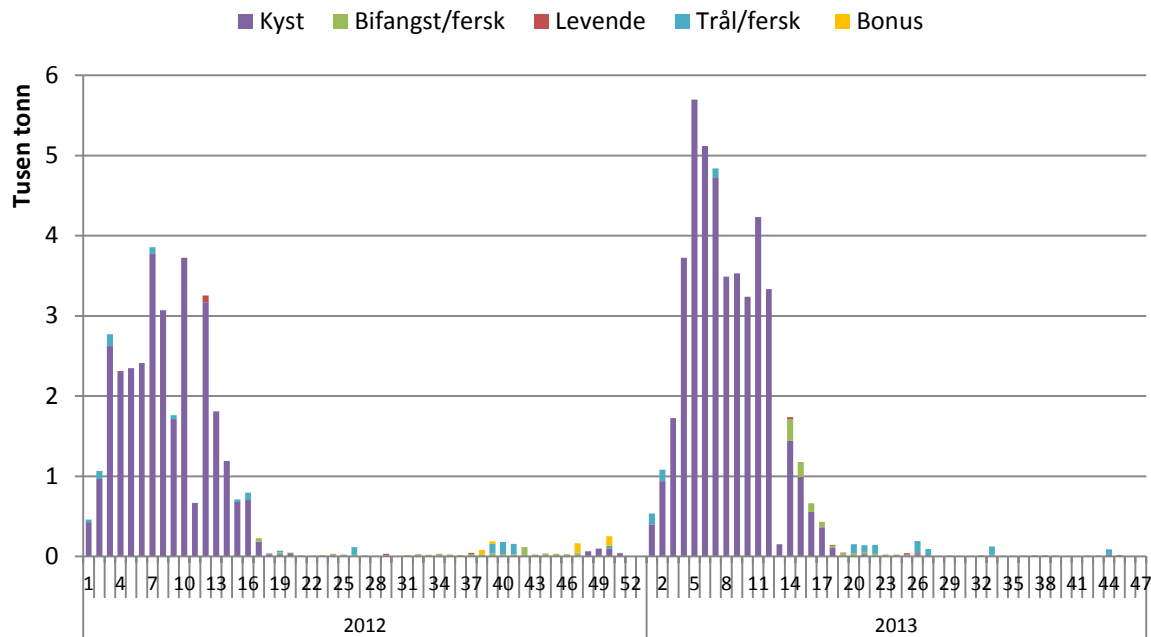

Figur 14 Ukentlige landinger av fersk torsk i rund vekt i 2012 og til og med uke 47 i 2013 i Troms (sone 3).

Landingsmønsteret av fersk torsk i Troms er som i Vest-Finnmark (Figur 14) sterkt preget av sesongtoppen på vinter/vår i 2012 og 2013. I første halvår skjer landinger på kystflåtens ordinære kvoter. I 2012 og 2013 var Troms den regionen det ble landet mest levende torsk. Ut over høsten 2012 ble det landet en del torsk innenfor bifangstordningen, men mengdene var langt mindre enn i Finnmark. Dette har sammenheng med at det generelt er lite torsk tilgjengelig. Unntaket har vært senhøstes da det både i 2012 og 2013 var et betydelig fiske etter torsk som fulgte innsiget av sild. Dette fisket kom imidlertid etter at det ble innført fritt fiske for kystflåten. Innslaget av ferske leveranser fra trålflåten og bonusordning er langt mindre framtreddende enn i Finnmark.

Fire forskjellige industriaktører med anlegg i Troms er intervjuet. Meningene om ordningene var ikke sammenfallende. Effekten med forlengelse av sesongen på våren ble framhevet. De industri-anleggene som tar i mot fisk fra linefartøy på høsten så ikke helt behovet for ordningen på grunn av liten innblanding av torsk i fangstene. Her ble det framhevet at en langt mer beskjeden innblandingsprosent ville ha vært tilstrekkelig for å avvike fisket. Andre framhevet at ordningen gav dem anledning til å utnytte stor etterspørsel etter fersk torsk på sensommer/tidlig høst. Problemet var imidlertid at de snurrevadfartøyene som deltok i fisket hadde problemer med å finne tilstrekkelige forekomster av andre fiskeslag til å kunne nyttiggjøre seg potensialet i ordningen. Heller ikke i Troms ser konvensjonelle aktører nytte i ordningen.

3.5 Landinger av fersk og levende torsk i Vesterålen

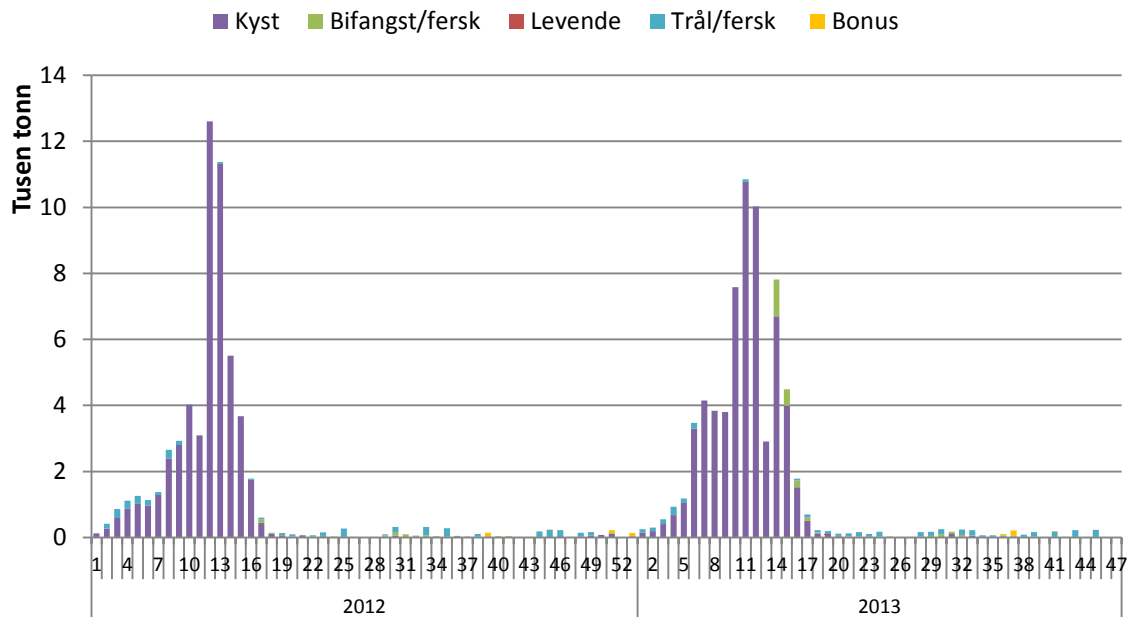

Figur 15 Ukentlige landinger av fersk torsk i rund vekt i 2012 og til og med uke 47 i 2013 i Vesterålen (sone 4).

I landingsmønsteret av fersk torsk i Vesterålen i 2012 og 2013 (Figur 15) er nærmest totalt dominert av sesongtoppen på vinter/vår. I første halvår skjer landinger på kystflåtens ordinære kvoter. Bifangstordningen og ferskfiskordningen har marginal betydning for fisket i Vesterålen i andre halvår. Dette har sammenheng med at det generelt er svært lite torsk tilgjengelig. Ved åpningen av ferskfiskordningen i 2013 ble den anvendt. Innslaget av ferske leveranser fra trålflåten var svært beskjedne, og bonusordning var langt mindre framtredd enn i Troms og Finnmark. Høsten 2013 var det svært lite fisk tilgjengelig på Vesterålsbankene.

Industriaktøren vi intervjuet mente at i andre halvår har man ikke nytte av bifangst-/ferskfiskordningen i Vesterålen. Grunnen er at torsk stort sett er fraværende. Ordningen vil derfor ikke stimulere til fiske i området på høsten. Det ble framhevet at når det lages ordninger for å strekke sesongen så er det viktig å være oppmerksom på at det ikke lages reguleringer som forhindrer fiske. Som for Troms vil man klare seg med en liten innblandingsprosent av torsk for å kunne avvikle fiske etter andre fiskeslag på høsten.

3.6 Landinger av fersk og levende torsk i Lofoten og Salten

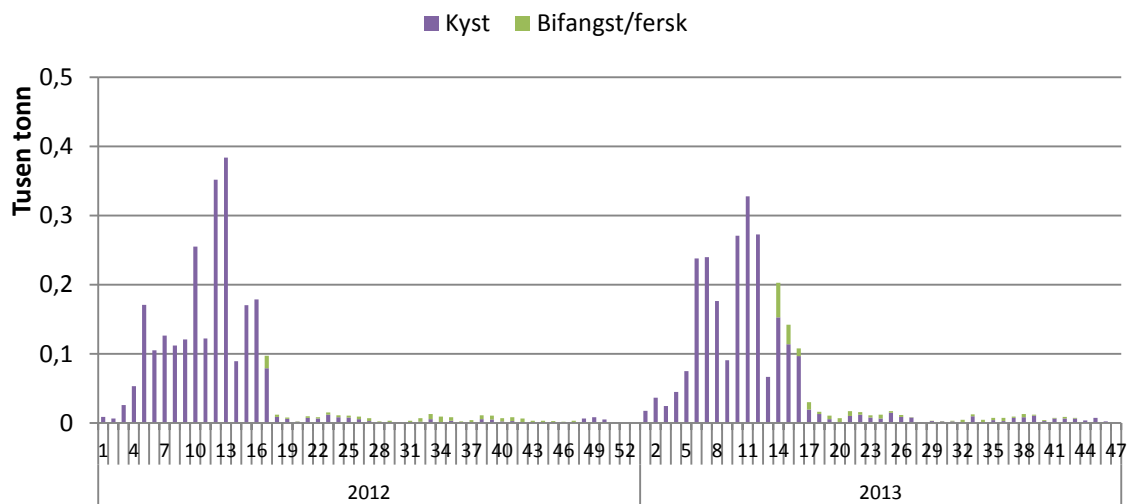
Figur 16: Ukentlige landinger av fersk torsk i rund vekt i 2012 og til og med uke 47 i 2013 i Lofoten (sone 5).

Det er i Lofoten/Salten² at sesongpreget i vinterfisket er tydeligst med en utpreget topp i mars. I 2012 ble det landet 12,6 og 11,3 tusen tonn i henholdsvis uke 12 og 13. I 2013 var landingene i overkant av 10 tusen tonn i uke 11 og 12 (Figur 16).

Bifangstordningen og ferskfiskordningen har marginal betydning for fisket i Lofoten/Salten i andre halvår. Dette har sammenheng med at det er generelt svært lite torsk tilgjengelig. Ved åpningen av ferskfiskordningen, på slutten av lofotsesongen i 2013, ble den anvendt. Innslaget av ferske leveranser fra trålflåten og bonusordning er langt mindre framtreddende enn i Troms og Finnmark. Høsten 2013 var det også svært lite fisk tilgjengelig utenfor Lofoten.

² Lofoten og Salten er samme sone i Råfisklagets distrikt. Landingene i Lofoten utgjør det vesentligste.

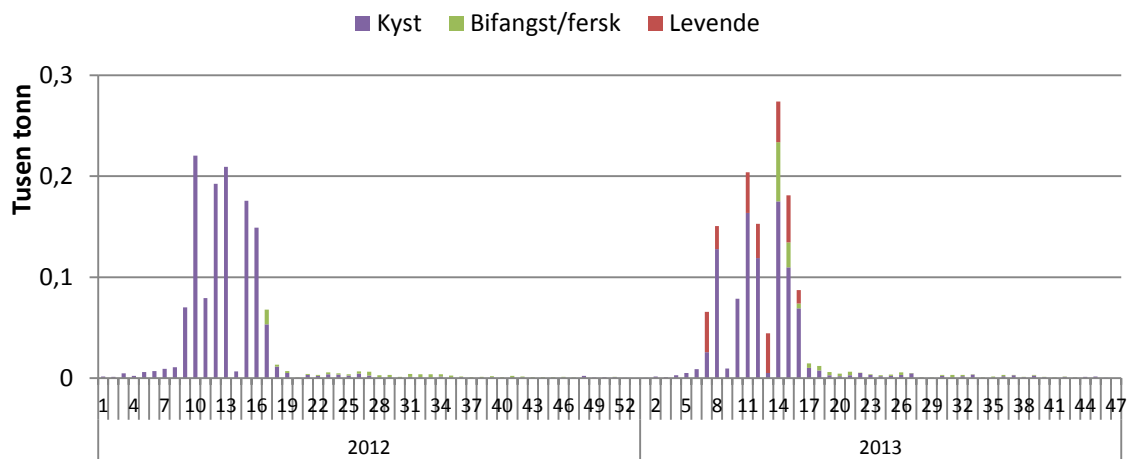
3.7 Landinger av fersk og levende torsk på Helgeland

Figur 17 Ukentlige landinger av fersk torsk i rund vekt i 2012 og til og med uke 47 i 2013 på Helgeland (sone 6).

Selv med mye mindre landinger på Helgeland (Figur 17) enn lengre nord er mønsteret i torskefisket det samme. I 2012 og 2013 ble det ikke omsatt torsk fra havfiskeflåten eller levende torsk fra kystflåten i regionen. Det er også en begrenset bruk av bifangst-/ferskfiskordningen.

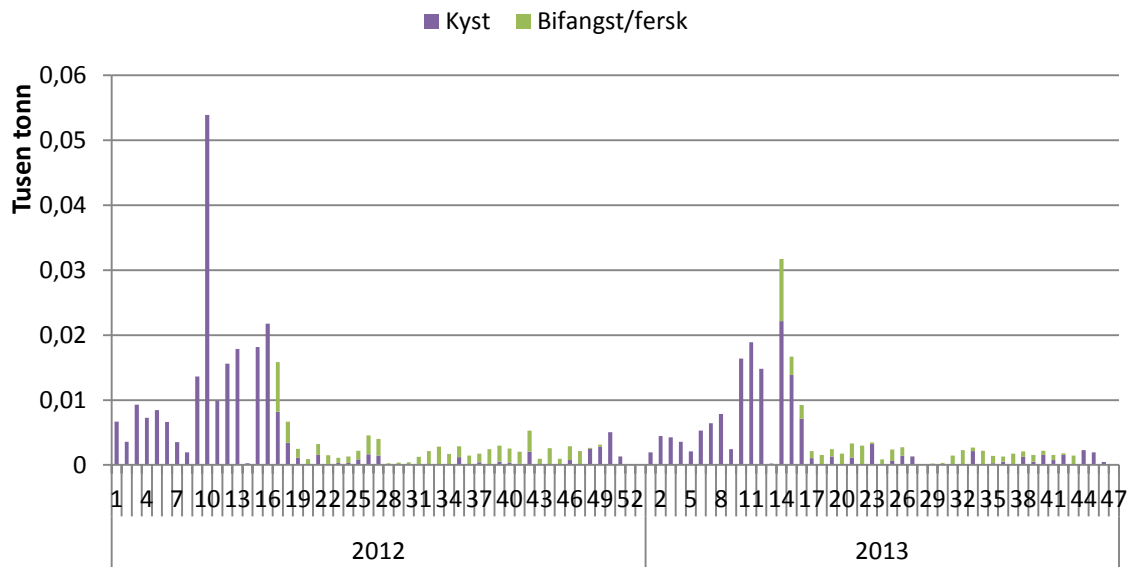
3.8 Landinger av fersk og levende torsk i Nord-Trøndelag

Figur 18 Ukentlige landinger av fersk torsk i rund vekt i 2012 og til og med uke 47 i 2013 i Nord-Trøndelag (sone7).

Også i Nord-Trøndelag er landingene av torsk beskjedne sammenlignet med landingene fra Lofoten og nordover (Figur 18). I 2012 og 2013 er det ikke landet torsk fra havfiskeflåten i regionen. Det er også en begrenset bruk av bifangst-/ferskfiskordningen med unntak av de to første ukene etter åpning av ferskfiskordningen i 2013. Landingene av levende torsk registrert i regionen er fanget i Lofoten.

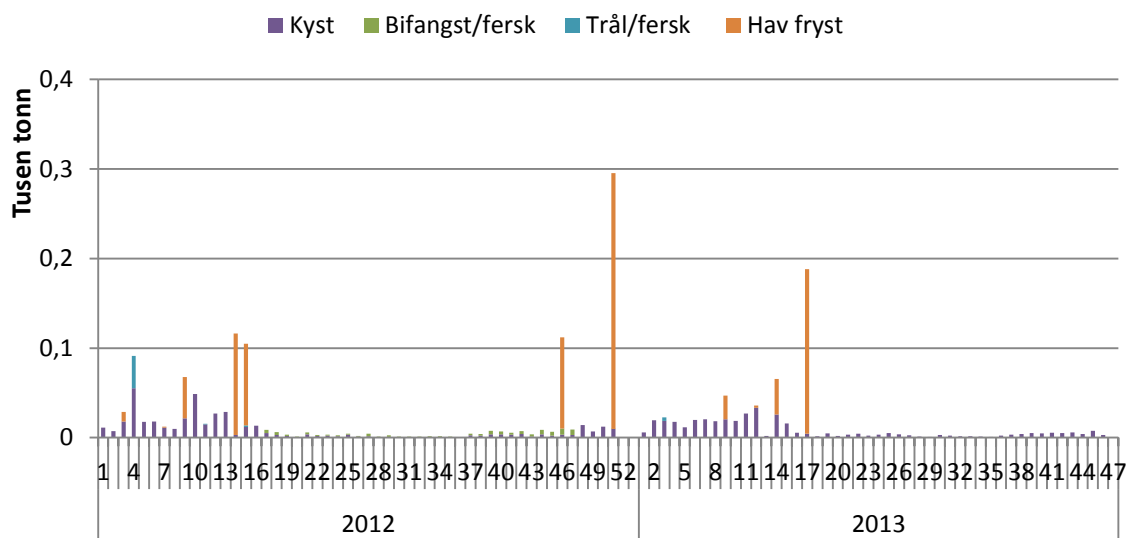
3.9 Landinger av fersk og levende torsk i Sør-Trøndelag

Figur 19 Ukentlige landinger av fersk torsk i rund vekt i 2012 og til og med uke 47 i 2013 i Sør-Trøndelag (sone8).

Selv sammenlignet med Helgeland og Nord-Trøndelag er landingene av torsk i Sør-Trøndelag beskjedene (Figur 19). I 2012 og 2013 er det ikke landet levende torsk fra kystflåten eller torsk fra havfiskeflåten i regionen. Relativt sett har bifangst-/ferskfiskordningen hatt en stor anvendelse i denne regionen.

3.10 Landinger av fersk og fryst torsk på Nordmøre

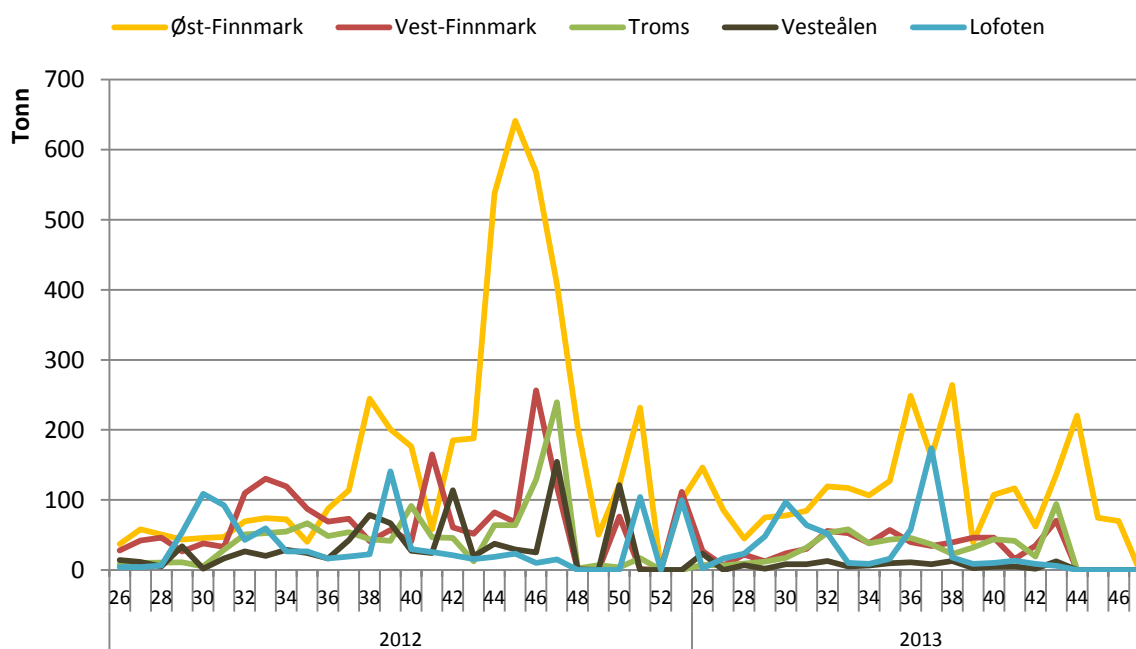

Figur 20 Ukentlige landinger av fersk og fryst torsk i rund vekt i 2012 og til og med uke 47 i 2013 på Nordmøre (sone 9).

Når det gjelder landinger av fersk torsk fra kystflåten var landingene mer beskjedne i Nordmøre enn i Sør-Trøndelag i 2012 og 2013 (Figur 20). Det ble imidlertid landet en del fersk og fryst torsk fra havfiskeflåten i regionen. Bifangst-/ferskfiskordningen har hatt liten anvendelse her.

4 Oppsummering og konklusjoner

Bonus for levendefangst, bonus for havfiskeflåten og bifangst-/ferskfiskordningen ble etablert for å dempe problemene det sterke sesongpreget gir for markeder, fiskeindustri og avvikling av andre fiskerier. Som tidligere gjennomganger har vist (Hermansen & Dreyer, 2007 og 2008; Hermansen, 2010), viser også denne gjennomgangen at ordningene til en viss grad fungerer etter hensikten. Ordningene har imidlertid ikke vært tunge nok til å dempe sesongpreget vesentlig.

Figur 21 Landinger av fersk torsk fra kystflåten og havfiskeflåten innenfor alle kvotekategorier fordelt på regioner og uker fra Øst-Finnmark til Lofoten/Salten (Lofoten) andre halvår 2012 og 2013.

Figur 21 viser hvordan landingene av fersk torsk fordeler seg på regioner og uker i andre halvår i 2012 og fram til uke 47 i 2013. Det er åpenbart at ordningene treffer Øst-Finnmark best. Høsten 2013, var som tidligere omtalt preget av dårlig tilgjengelighet kombinert med lange perioder med dårlig vær. Vest-Finnmark, som normalt sett også kommer godt ut, kom derfor ikke spesielt bra ut i 2013.

Når Øst-Finnmark kommer best ut av ordningene er det fordi at det er her torsk er mest tilgjengelig på høsten. Dette har alltid vært et fortinn for Øst-Finnmark, som andre regioner har sine fortinn på vinteren. Ordningene kan derfor sies å kompensere for at dagens reguleringsystem, med lukkede fiskerier og gjerne overregulerte fartøyskvoter, har som effekt at rederne prioriterer å ta opp fartøyskvotene i første halvår. I denne sammenhengen er det verdt å merke seg at industriaktørene i Øst-Finnmark hevder at denne typen ordninger er en forutsetning for å drive filetproduksjon på høsten. Periodisering av kvotene ville sannsynligvis gitt samme effekt.

Med unntak av at det i Troms har vært et godt fiske etter torsk som fulgte med sildeinnsiget senhøstes, er tilgjengeligheten av torsk på kystnære felt liten fra Troms og sørover. I denne situasjonen er bifangst/ferskfiskordningen ikke egnet til å stimulere til økt fiske. Det viktige er imidlertid at reguleringene ikke forhindrer at det kan gjennomføres et høstfiske på andre arter enn torsk. For store deler av kysten vil derfor en ordning med en relativt liten tillatt «innblandingsprosent» være tilstrekkelig.

5 Referanser

Aas, C.A. (Pers med). Rådgiver Omsetning/Salg. Norges Råfisklag.

Henriksen, E. (2013). Problemstillinger reist på FOU-samling i Svolvær 17.–18. desember 2013: Levendefangst, levendelagring og produksjon fra levende råstoff. Åpent Notat til Fiskeriparken i Vesterålen. Nofima

Hermansen, Ø. (2010). Bifangstordningen for torsk høsten 2008. Rapport 4/2010, Nofima, Tromsø.

Hermansen, Ø. & B. Dreyer (2007). Med torsk skal kysten trygges. Evaluering av distriktskvoteordningen i 2006. Rapport 7/2007, Fiskeriforskning, Tromsø.

Hermansen, Ø. & B. Dreyer (2008). Distriktskvotene. Fangståret 2007. Rapport 4/2008, Nofima, Tromsø.

Meld. St. 22(2012–2013). Verdens fremste sjømatnasjon. Melding til Stortinget.